

**Effective Interpersonal Communication and Aspects of
Communicativeness**

Xolova Mohigul Shavkatovna

Lecturer, Termiz State Pedagogical Institute

Toshmurodova Marjona Shuhrat qizi

Xolmamatova Nilufar

3rd-year Students, Program: Preschool Education Psychology and Pedagogy

Termiz State Pedagogical Institute

Abstract

This article provides information on methods of effective interpersonal communication and the development of communicative skills, as well as the importance of following proper speech culture. It discusses key aspects of improving communication abilities in social and pedagogical contexts.

Keywords: person, communication, society, pedagogue, Eastern upbringing, functions of communication, interaction, communicativeness.

**SHAXSLARARO SAMARALI MULOQOT VA
MULOQOTCHANLIK JIHATLARI**

Xolova Mohigul Shavkatovna

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Toshmurodova Marjona SHuhrat qizi

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

Xolmamatova Nilufar

Maktabgacha ta'lim psixologiyasi va pedagogikasi yo'nalishi 3- bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada shaxslararo samarali muloqot qilish usullari hamda muloqotchanlik jihatlarini rivojlantirish, to'g'ri so'zlash madaniyatiga rioya qilishga doir bir qancha malumotlar keltiriladi.

Kalit so'zlar: shaxs, muloqot, jamiyat, pedagog, sharqona tarbiya, muloqot funksiyalari, muomala, muloqotchanlik.

Muloqot tushunchasining turlicha ta'riflari mavjud. Muloqot ikki yoki undan ortiq odamlar o'rtasidagi bilish yoki affektiv – baholash xususiyatiga ega bo'lgan axborot almashinuvida ularning o'zaro ta'sirlashuvi sifatida ta'riflanadi. Yoki muloqot – odamlar o'rtasida hamkorlik faoliyati ehtiyojidan yuzaga keladigan va axborot almashinuvi, o'zaro ta'sirning yagona yo'lini ishlab chiqish, boshqa odamni idrok qilish va tushunishdan iborat bo'lgan aloqalarni o'rnatish va rivojlantirishning murakkab, keng qamrovli jarayoni. Bu “ muloqot” tushunchasining eng to'liq va aniq ta'rifidir.

Muloqot barcha tirik jonzotlarga xosdir, lekin odam darajasida u eng takomillashgan shakillarga ega bo'ladi, nutq vositasida anglanadi. Muloqotda quyidagi nuqtai nazarlar ajratiladi: mazmun, maqsad va vositalar.

Insonning nutq faoliyati inson ongining barcha qirralari bilan chambarchas bog'langan. Nutq - inson psixik kamolotining, shaxs sifatida shakillanishining qudratli omilidir. Nutq ta'siri ostida qarashlar, e'tiqodlar, intellektual, ma'naviy va estetik hissiyotlar tarkib topadi, iroda fe'l - atvor shakillanadi. Nutq yordamida barcha bilishga oid psixik jarayonlar erkin va boshqariladigan tus oladi. SHunday ekan, nutq – bilishga oid psixik jarayon bo'lib inson tomonidan talaffuz qilinayotgan

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

va eshitib turilgan tovushlar uyg'unligidan iborat, ayni vaqtda shu tovushlarga mos yozuv belgilari tizimi orqali ifodalangan ma'no va mazmunga ega.

Muloqot mazmuni - bu individualliklararo aloqalarda bir insondan ikkinchisiga yetkaziladigan axborot. Muloqot mazmuniga insonlarning ichki motivatsion yoki emotsional holati haqidagi ma'lumotlar kirishi mumkin. Muloqot orqali bir inson ikkinchi insonni ma'lum tartibda aloqaga kirishishiga yo'naltiruvchi, ularning emotsional holatlari mamnunlik, shodlik, g'azab, qayg'u, hijron va shu kabilar haqidagi ma'lumotlarni yetkazishi mumkin. Bunday axborot odamdan odamga yetkaziladi va shaxslararo aloqalar o'rnatish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Biz, ochiq ko'ngilli va shodlanayotgan odamga qaraganda, g'azablanayotgan yoki azob chekayotgan odamga nisbatan o'zimizni boshqacha tutamiz. Odamlar bir-biri bilan dunyo haqidagi bilimlar, ottirilgan tajriba, layoqatlar, malaka va ko'nikmalarni jamlagan axborot bilan almashadilar. Inson muloqoti ko'p jisimli bo'lib, ichki mazmuniga ko'ra turli- tumandir.

SHaxslararo muloqot - sub'ektlar o'rtasidagi har qanday aloqa turi. Nizolar va ziddiyatli vaziyatlarning oldini olish uchun ma'lum ijtimoiy qoidalar joriy etiladi. Albatta istisnosiz hamma uchun mos keladigan xulq - atvorning qat'iy namunasi yo'q, chunki barchamiz har xil bvelgilarga egamiz, ammo shunga qaramay, xulq - atvor madaniyatiga rioya qilish foydali bo'ladi. Shaxslararo muloqot rasmiy va suhbatli bo'lishi mumkin. So'zlashuv nutqidan foydalanish muloqotni insonparvar qiladi va odamlarni bir - biriga yaqinlashtiradi. Og'zaki til hissiy rang, erkinlik va moslashuvchanlik bilan ajralib turadi, shuningdek, og'zaki bo'lmagan habarlarning har xil turlaridan foydalanishning yuqori chastotasi bilan tavsiflanadi. Muloqot madaniyatini rivojlantirish uchun siz suhbatdoshingizning kayfiyati va holatini his

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

qilishni o'rganishingiz kerak. Muloqotda suhbatni ikkala tomon uchun qulay bo'lgan yo'nalishda tinglash va davom ettirish juda muhimdir. Muloqotdagi qiyinchiliklar ko'pincha shaxslar aro munosabatlarda paydo bo'ladi, suhbatdoshlardan biri ko'nikmalarga ega bo'lsa ham, shubhasiz, g'oyalardan uzoq bo'lgan boshqa odam bilan muloqot qilishda qiyinchiliklar paydo bo'ladi.

Muomila sub'ektiv tajribali va ob'ektiv tajribaga bo'linadi. Ushbu ikki guruhni bir nechta kichik guruhlariga bo'lish mumkin. Ulardan biri, birlamchi deb ataladi, suhbatdoshlar o'rtasidagi xarakter va temperamentlar to'qnashuvini o'z ichiga oladi. Ikkilamchi muammo o'tmishdagi shaxslararo munosabatlardagi muvaffaqiyatsizliklar yukidan kelib chiqadi. muloqot jarayonida odamlar bir - birlari bilan o'zaro malumot almashib, o'zaro ta'sir ko'rsatibgina qolma, balki bir-birlarini to'g'riroq va aniqroq anglashga, tushinishga va idrok qilishga harakat qiladilar. Bu tomon shaxsiy idrok va tushunish muammosi bilan bog'liqdir. Birgalikdagi faoliyat jarayonida shaxslarning bir- birlarini to'g'ri tushinishlari aniq idrok qilishlari muloqotning samarali bo'lishini taminlaydi. Rus psixologi A.A. Bodalev boshchiligidagi laboratoriya bir- birlarini idrok qilish mexanizmlarini aniqlash borasida qator psixologik qonuniyatlarni kuzatgan. Bunday mexanizmlarga: identifikatsiya, refleksiya, sterotipizatsiya kiradi.

Shaxs rivojlanishida muloqotning roli to'g'risida psixologlar A.A. Lyublinskaya, D.B. Elkoninlar bolada o'yin faoliyati orqali muloqotning shakillanishini ta'kitlaydilar. Muloqot orqali shaxsning harakteri, irodaviy sifatlari shakillanishi haqida P. Y. Galperin, N. F. Dobro'nin, N. F. Talizinalar o'zlarining tatqiqotlarini o'tkazganlar.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

Shuningdek Respublikamiz psixologlaridan M. G. Davletshin, E. G'oziyev, N.P. Anikeyeva, N.Safojev kabilar muloqot muammosini turli tomondan yoritib berganlar. Jumladan, professor E.G'oziyev " Muomila psixologiyasi" o'quv qo'llanmasida muloqotning barcha qirralarini nazariy tomondan ochib berishga harakat qilgan. Professor M.G.Davletshin ham " Umumiy psixologiya" o'quv qo'llanmasida muloqotni kishilarda qanday shakillanishi haqida fikrlar bildirgan. Samarali muloqot maqsad yoki niyat eng yaxshi tarzda amalga oshishi uchun g'oyalar, fikrlar, bilimlar va ma'lumotlarni almashish jarayoni. Oddiy so'z bilan aytganda, bu jo'natuvchi tomonidan qabul qiluvchi tomonidan eng yaxshi tushuniladigan tarzda qarashlarni taqdim etish. Samarali muloqot qilish sizga nafaqt kimgadir xabaringizni yetkazishingizni , balki his- tuyg'ularingiz va his- tuyg'ularingiz haqida xabar berishingizni ta'minlaydi. Samarali muloqot ko'nikmalariga misollar :

- Og'zaki bo'lmagan muloqot. Og'zaki bo'lmagan muloqot tana tili sifatida ham tanilgan.
- Ochiq fikirli bo'ling
- Faol tinglash
- Refleksiya
- Murosaga kelish

Muloqot samarali bo'lganda, u barcha ishtirok etgan tomonlarni qoniqarli va o'zini muvaffaqiyatli his qiladi. Xabarlarini aniq yetkazib berish orqali xabarlarini noto'g'ri tushunish yoki o'zgartirishga o'rin yo'q, bu esa mojaro ehtimolini kamaytiradi. Muloqotning samaradorligi uchta omlga bog'liq : mazmun, kontekst, va qabul qiluvchi. Konted - bu til deb nomlanuvchi xabarning bir qismini tashkil

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

etuvchi haqiqiy so'zlar yoki belgilar. Bu og'zaki yoki yozma bo'ishi mumkin. Samarali aloqa vositalari ma'ruzachi e'tiborini tinglovchining u yetkazmoqchi bo'lgan xabarni to'liq tushunishini ta'minlashga qaratadi. Samarali aloqa ma'ruzachining xabarni imkon qadar qisqa vaqt ichida yetkazishga harakat qilishini anglatadi. Ish joyida samarali muloqot ayniqsa muhimdir. Bu haqiqiy foyda keltirishi mumkin, masalan, bo'limlar ichidagi keraksiz raqobatni kamaytirish. Shuningdek u xodimlarning birgalikda yanada uyg'un ishlashiga yordam beradi. Bu o'z navbatida jamolarning yanda samarali ishlashiga olib kelad, agar muloqot qilish jarayonida odamlar hamsuhbatining fikrlarini, tuyg'u va hislatlarini to'g'ri baholamagan holda tushunishga harak qilishsa, u hola komnukativ muloqot hisoblanmaydi. Samarali komnukativ muloqotni olib boorishni har bir kishi individual ravishta o'zi tanlaydi, bunda u atrofdagi odamlardan, asosan ota - onasi va o'qituvchisidan namuna oladi.

Muloqot uchun eng muhimi - eshita olish qobilyatining mavjudligi bo'lib, bu qobilyatlarning ichida eng asosiysi hamdir. Eshitishni o'rganing va u gapirishdan ham juda muhimroqdir. O'zgani eshita bilish haqiqattan ham juda qiyin va u boadablikning eng yuqori cho'qqisidir. Eshita olish ko'nikmasiga eg bo'lmasdan samarali muloqot qilish mumkin emas.

Bugungi zamonaviy dunyo shunday tashkil topganki, atrofdagi sostiium bilan komnukativ muloqotlarsiz, hayotda va ish faoliyatida muvaffaqiyatga erishib bo'lmaydi. O'zini hurmat qiluvchi, hayotiy muvaffaqiyatlarga erishishni istovchi, yoshi, statusi, jinsi va millatidan, faoliyat doirasidan qat'iy nazar, har bir individ muloqot qoidalarini bilishi lozim.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-4, 2026**

Foydalanilgan adabiyotlar

1. V.M.Karimova Ijtimoiy psixologiya Toshkent 2017 yil.
2. E.G'oziyev "Muomala psixologiyasi" o'quv qo'llanma.
3. M.G. Davletshin "Umumiy psixologiya" o'quv qo'llanma.
4. V.M.Karimova Ijtimoiy psixologiya darsligi.
5. Kamolava S. & Amanxonova, Y. (2022). O'quvchilar tafakkuri jarayonlarini shakillantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati. Jurnal Pedagogiki I psixologii v sovremennom obrazovanii, 2 (6).
6. Kamolova S. & Maxmudova, A. (2023). Oliy ta'lim muassasalarida pedagogic kadrlarni tayyorlashning psixologik jihatlari. Jurnal pedagogiki I psixologii v sovremennom obrazovanii, 3 (1).
7. Pedagogika. X. Ibragimov, SH. Abdullaeva. - Toshkent, 2007.
8. Karimova V. Psixologiya. Toshkent , 2000.
9. Karnegi D. Muomala sirlari. Toshkent, <<Navro'z >>, 1992.
10. Adizova T. Boshqaruv muloqot psixologiyasi. Toshkent 2000.

